

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ PT. „WOKÓŁ POSTACI EDWARDA ŚMIGŁEGO-RYDZA. W SIEDEMDZIESIĄTĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI TRZECIEGO MARSZAŁKA POLSKI NIEPODLEGŁEJ” (KRAKÓW, 29 MARCA 2012 ROKU)

13 maja 2011 roku odbyła się w Warszawie, w gmachu Sejmu RP, organizowana przez Instytut Józefa Piłsudskiego w Warszawie oraz Parlamentarny Zespół Miłośników Historii konferencja pt. „Polskie przewroty i przesilenia. W 85. rocznicę wypadków majowych 1926 r.”. Już wówczas organizatorzy zapowiedzieli cykl sesji związanych z ważnymi dla historii najnowszej Polski oraz ruchu piłsudczykowskiego datami. Zorganizowana 29 marca 2012 roku, tym razem w Krakowie, konferencja poświęcona Edwardowi Śmigłemu-Rydzowi była zatem drugą w kolejności. Okazją do spotkania badaczy z całej Polski stała się 70. rocznica śmierci trzeciego marszałka Polski Niepodległej.

Gospodarzem konferencji były Wydział Historyczny i Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Współorganizacji podjęły się również Instytut Józefa Piłsudskiego w Warszawie Poświęcony Badaniu Najnowszej Historii Polski oraz Narodowe Centrum Kultury. Obrady konferencji toczyły się w symbolicznym miejscu, to jest w sali 56 Collegium Novum, tej samej, w której 6 listopada 1939 roku Niemcy dokonali aresztowania wykładowców Uniwersytetu Jagiellońskiego i innych polskich uczelni.

Zebranych powitał dziekan Wydziału Historycznego UJ, prof. dr hab. Andrzej Banach, a otwarcia konferencji w imieniu władz Instytutu Historii UJ dokonał prof. dr hab. Artur Patek. Obaj prelegenci nawiązywali w swoich wystąpieniach do krakowskich okresów życia Edwarda Rydza, przede wszystkim studiów w Akademii Sztuk Pięknych oraz działalności w organizacjach strzeleckich.

Organizatorzy przyjęli kolejność wystąpień poszczególnych prelegentów, uwzględniającą chronologię prezentowanego zagadnienia. Konferencja rozpoczęła się referatem dr. hab. Piotra Cichorackiego (Uniwersytet Wrocławski). Autor scharakteryzował działalność gen. Edwarda Śmigłego-Rydza jako Inspektora Armii nr 1, głównie w kontekście jego odpowiedzialności za zwalczanie dywersji bolszewickiej na kresach północno-wschodnich w drugiej połowie 1924 roku. Zagadnienie ewolucji w postrzeganiu Śmigłego przez ostatniego komendanta głównego Policji Państwowej gen. Kordiana-Zamorskiego przedstawił prof. dr hab. Robert Litwiński (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Symptomatyczna w ocenie prelegenta była zróżnicowana ocena Śmigłego przed i po objęciu przez niego stanowiska Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych. Następnie dr Marek Sioma (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) przedstawił problem skomplikowanych relacji między

Obozem Zjednoczenia Narodowego a marszałkiem Śmigłym-Rydzem. Zostały one przez autora przybliżone zarówno z formalnego, jak i politycznego punktu widzenia. Kwestia stosunku E. Śmigłego-Rydza do finansowania wysiłku militarnego Polski w 1939 roku została omówiona przez dr. Janusza Mierzwę (Uniwersytet Jagielloński). Referent położył nacisk na kwestię relacji w elicie rządzącej i współzależności stanowisk Śmigłego-Rydza, ministra Józefa Becka oraz wicepremiera Eugeniusza Kwiatkowskiego.

Po krótkiej przerwie rozpoczęła się druga część sesji. Zebrani wysłuchali wystąpienia prof. dr. hab. Jacka Piotrowskiego (Uniwersytet Wrocławski) prezentującego, na podstawie analizy zawartości „Polski Zachodniej”, relacje między Śmigłym-Rydzem a środowiskiem „Naprawy”, reprezentowanym przez jej lidera wojewodę śląskiego Michała Grażyńskiego. Prof. dr. hab. Przemysław Olstowski (Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk) przybliżył sprawę majora Jerzego Nałęcz-Sosnowskiego. Była ona jednak dla niego pretekstem do rozważań nad relacjami między polskim wywiadem a ostatnim Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych. Na koniec swój referat wygłosiła prof. dr. hab. Hanna Łagan-Wójcik (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach). Przedstawiła w nim ewolucję wizerunku Edwarda Śmigłego-Rydza na kartach międzywojennych podręczników.

Na zakończenie konferencji odbyła się bardzo burzliwa dyskusja. Dr Daniel Koręś (Instytut Pamięci Narodowej Oddział we Wrocławiu) zwrócił uwagę na błędy popełnione przez ostatniego Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych w przygotowaniu Polski do zbliżającego się konfliktu. Wskazał, że lata 1935–1939 to okres, gdy działalność Śmigłego-Rydza zdominowała polityka. Dr Marcin Fatałski (Wydział Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego) odniósł się do możliwości „polubownego” zakończenia konfliktu polsko-niemieckiego w 1939 roku, podkreślając zasadność generalnych założeń planu obronnego w kontekście założeń polityki mocarstw zachodnich. W toku dyskusji podkreślono, że Edward Śmigły-Rydz do dziś nie doczekał się biografii odpowiadającej swojemu znaczeniu w dziejach Polski (niektórzy z interlokutorów źródeł tego stanu upatrywali w nieczytelnym charakterze pisma bohatera sesji). Przedmiotem uwag prof. Piotrowskiego, dr. Mierzwy i dr. Siomy była ocena kontekstu tak zwanej nocy świętego Bartłomieja. Zwracało uwagę zróżnicowanie tematów podjętych przez uczestników konferencji. Warto nadmienić, że poza prelegentami w sesji wzięli udział studenci Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz uczestnicy rozpoczynającej się tego samego dnia II profesorsko-studenckiej sesji naukowej pt. „Tarcza Niepodległej. Wojsko w II Rzeczypospolitej”.

Niestety nie wszyscy przewidziani w programie uczestnicy konferencji byli w stanie na nią dotrzeć. Zabrakło między innymi referatów dr. Grzegorza Zackiewicza z Uniwersytetu w Białymstoku („Jędrzej Moraczewski a Edward Śmigły-Rydz w latach 1935–1939”), prof. Tomasza Sikorskiego z Uniwersytetu Szczecińskiego, zawierającego charakterystykę koncepcji związanej z Edwardem Śmigłym-Rydzem grupy „Zaczyn”, czy dr. Roberta Majznera z Akademii Jana Długosza w Częstochowie, podnoszącego kwestię trwającego do dzisiaj sporu o postawę Naczelnego Wodza wobec agresji sowieckiej 17 września 1939 roku. Z tego też względu szczególnie

istotne było utrwalenie związanych z tematyką konferencji ustaleń. Zdecydowana większość z nich została opublikowana w kolejnym 61. już tomie rocznika „Niepodległość” (2012).

Janusz Mierzwa